

Helsingin kaupunki

Tilinpäätöstiivistelmä 2012

Sisältö

Kaupunginjohtajan katsaus	3
Tulot ja menot	4
Verotulot	6
Valtionosuudet	6
Investoinnit	7
Investoinnit	8
Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan järjestämisestä	9
Arvio merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä	10
Henkilöstö	11
Ympäristötekijät	12
Väestönkehitys	14
Tuloslaskelma	15
Rahoituslaskelma	16
Talousarvion mukainen tuloslaskelma	17
Talousarvion mukainen rahoituslaskelma	18
Helsingin kaupungin tase, vastaavaa	19
Helsingin kaupungin tase, vastattavaa	20
Helsingin kaupunkikonserni	21
Konsernituloslaskelma	23
Konsernirahoituslaskelma	24
Konsernitase, vastaava	25
Konsernitase, vastattavaa	26
Vuoden 2012 tilinpäätöksen tunnusluvut	27

HELSINGIN KAUPUNGIN
TILINPÄÄTÖS 2012
TIIVISTELMÄ
Helsingin kaupungin keskushallinnon
julkaisuja 2013:7

Julkaisija
Helsingin kaupunki
Talous- ja suunnittelukeskus

Pohjoisesplanadi 11–13
00170 Helsinki
PL 20
00099 Helsingin kaupunki
Puhelinvaihe (09) 310 2505
www.hel.fi/taske

Tilinpäätöstiivistelmän toimitus:
Talous- ja suunnittelukeskus (Taske)

Ulkoasu ja taitto: Innocorp Oy
Valokuvat: Helsingin kaupungin aineistopankki
Paino: Helsingin kaupungin digipaino
ISBN painettu 978-952-272-424-3
ISBN verkko 978-952-272-425-0
ISSN-L 2242-4504
ISSN painettu 2242-4504
ISSN verkko 2323-8135

Kannen kuva: Tapio Wirkkalan puisto
Kuvaaja: Kimmo Brandt

Vuosi 2012 oli Helsingin kaupungin taloudessa hieman talousarviossa odotettua myönteisempi, mutta selvästi vuotta 2011 heikompi. Helsingin verotulot pysyivät lähes vuoden 2011 tasolla, sillä verotulot olivat ainoastaan 0,7 prosenttia vuotta 2011 paremmat. Kunnallisverojen kasvu oli 4,0 prosenttia. Kasvu oli hieman parempi kuin maassa keskimäärin, sillä Helsingissä väestömäärä kasvaa nopeammin kuin Suomessa keskimääräisesti.

Yhteisöverotilitykset laskivat vuonna 2012 koko kuntakentällä hieman yli neljänneksen johtuen yhteisöveron veropohjan heikkenemisestä sekä kuntien saaman yhteisövero-osuuden pienenemisestä edellisestä vuodesta.

Kaupungin palvelutuotannon toimintamenojen kasvu vauhdittui 4,8 prosenttiin edellisen vuoden 2,5 prosentista. Vuodesta 2008 Helsingin lainakanta on lähes kaksinkertaistunut nykyiseen noin 1,2 miljardiin euroon. Edellisestä vuodesta Helsingin lainakanta kuitenkin pieneni, koska kaupungin lainanottoa lykättiin loppuvuodesta seuraavaan vuoteen.

Lainakannan nopean kasvuvauhdin hillitsemiseksi Helsinki on pyrkinyt vuosina 2010–2012 parantamaan palveluntuotannon tuottavuutta hillitsemällä vuosittaisten toimintamenojen kasvua. Vuonna 2012 tässä ei onnistuttu kuten vuonna 2011, jolloin menokasvu oli muuta kuntasektoria alempi.

Vuonna 2012 kaupungin vuosikate heikkeni selvästi edellisestä vuodesta, sillä verotulojen kasvu jäi vähäiseksi ja toimintamenojen kasvu toteutui korkeana. Vuosikatteen jäätyä edellisvuotta heikommaksi tulorahoitus ei riittä investointien rahoittamiseen.

Helsinki rakentaa parhaillaan uusia asuinalueita satamatoiminnoilta vapautuneille alueille ja peruskorjaa aiempaa enemmän koulu-, päiväkot-, sairaala- ja muita peruspalvelurakennuksia. Tämän seurauksena kaupungin investointitaso on noussut viime vuosina merkittävästi. Vuonna 2012 kaupunki ilman liikelaitoksia investoi noin 483 miljoonalla eurolla, joka oli lähes vuoden 2011 investointien tasolla.

Kaupungin kehityksen kannalta merkittäviä askelia vuonna 2012 olivat muun muassa:

- Vuosi 2012 oli Helsinki 200 vuotta pääkaupunkina -juhlavuosi. Helsingistä tuli pääkaupunki Venäjän keisarin käskyllä 8.4.1812. Kaupunginvaltuusto päätti 11.4.2012 myöntää juhlavuoden kunniaksi 10 miljoonan euron erillismäärärahan nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin toimiin.
- Keskeinen kaupunkikuvaa värittänyt teema oli World Design Capital Helsinki 2012 -designpääkaupunkivuosi, joka oli laajin Suomessa koskaan toteutettu yritysyrityskokonaisuus. Teemavuosi oli viiden kunnan eli Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja Lahden yhteistyöhanke. Vuoden aikana hyödynnettiin designia palvelumuotoilusta arkkitehtuuriin, vaatesuunnittelusta datavisualisointiin, käyttöliittymien suunnittelusta teolliseen muotoiluun ja graafiseen suunnitteluun. Hyödyt ovat heijastuneet yrityksiin, tuotteiden ja palvelujen käyttäjille sekä laajemmille yleisöille.
- Kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.1.2012 Helsingin Energian kehitysohjelman kohti hiilineutraalia tulevaisuutta.
- Kaupunginvaltuusto päätti 6.6.2012 sosiaali- ja terveysvirastojen yhdistämisestä ja varhaiskasvatusviraston perustamisesta vuoden 2013 alusta.
- Kaupungin asuinrakentamisessa keskeinen merkkipaalu oli Kotikaupunkina Helsinki -asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman hyväksyminen kaupunginvaltuustossa 12.9.2012.
- Vuonna 2012 valmistui kaikkiaan 5 172 uutta asuntoa uudistuotantona ja käyttötarkoituksen muutoksina. Kaupungin alueella aloitettiin toimintavuonna 4 258 asunnon rakentaminen. Tästä 2 564 asunnon rakentaminen aloitettiin aluerakentamisprojektialueilla ja 1 694 täydennysrakentamisalueilla.

Helsingin kaupungin aineistopankki

- Tietotekniikan puolella pääkaupunkiseudun palvelukartta voitti maraskuussa 2012 ykköspalkinnon WeGO Awards -kilpailussa.
- Kaupungin uutta taloushallinnon laskentajärjestelmää ajettiin sisään vuoden 2012 alusta lähtien. Laske on kaupungin uusi laskentajärjestelmä ulkoiseen ja sisäiseen laskentaan, käyttöomaisuuteen, laskutukseen sekä myynti- ja ostoreskontraan.
- Ahjon kehittämisessä vuonna 2012 huomio keskitettiin Ahjon käyttäjäturvallisuuden kehittämiseen.

Jussi Pajunen
kaupunginjohtaja

Vuoden 2012 tilikauden tulos oli 145,0 milj. euroa ja ylijäämä 138,9 milj. euroa. Tulos muodostui 104 milj. euroa talousarviota paremmaksi johtuen erityisesti talousarviota paremmasta toimintakatteesta peruspalveluntuotannossa, talousarviota suuremmista valtionosuustuloista, talousarviota pienemmistä korkomenoista sekä talousarviota suuremmista maanmyyntituloista Kamppi-Töölönlahti-alueella. Kaupungin toimintakulut kasvoivat liikelaitokset huomioiden vuonna 2012 noin 5,0 prosenttia ja toimintatulot 1,4 prosenttia (valmistus omaan käyttöön huomioiden).

Ilman liikelaitoksia ja rahastoja sekä eräitä sisäisiä palveluntuottajia (Stara ja Tilakeskus) tarkasteltuna peruskaupungin vertailukelpoiset toimintakulut kasvoivat 4,8 prosent-

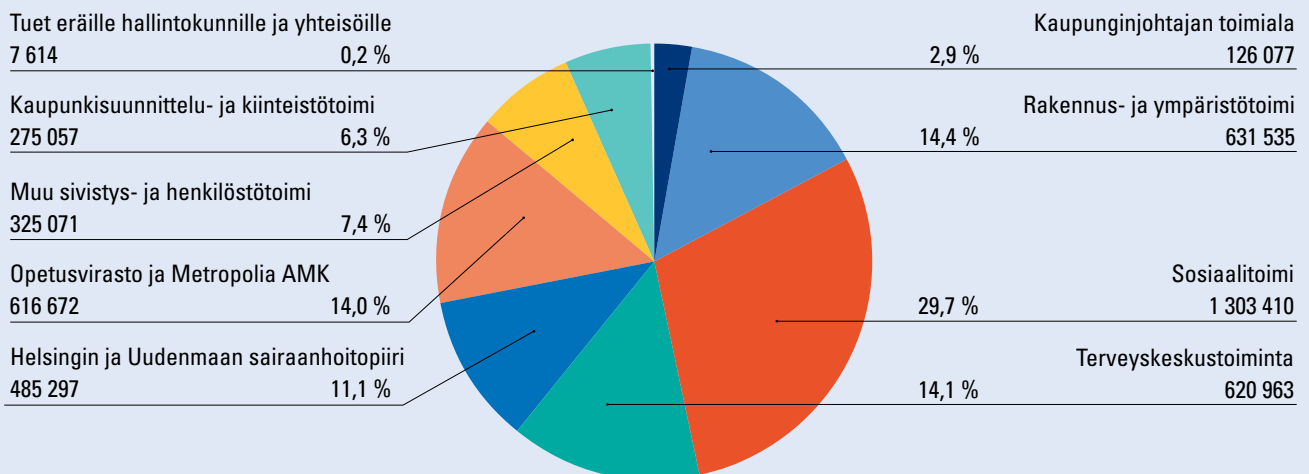
tia ja toimintatulot 2,2 prosenttia (valmistus omaan käyttöön huomioiden). Vuonna 2012 toteutunut 4,8 prosentin menokasvu oli selvästi enemmän kuin vuonna 2011 toteutunut vastaava peruskaupungin 2,5 prosentin menokasvu.

Ilman liikelaitoksia ja rahastoja tarkastellen toimintatulot olivat 1 356,1 milj. euroa ja ylittyivät talousarvioon verrattuna 38 milj. eurolla. Valmistus omaan käyttöön toteutui talousarviota sekä edellisen vuoden toteuman tasoa pienempänä. Tämä oli seurausta erityisesti siitä, että Staran tilaajavirastojen hankkeiden koko pieneni ja tulot muuttuivat myyntituloiksi. Suurimmat tulojen ylitykset olivat tilakeskuksen tuloylitys, 18,2 milj. euroa, joka oli seurausta tilakeskuksen koko toimintavolyymin kasvusta sekä kiinteistöviraston tuloylitys, 16,4 milj.

euroa, joka johtui pääosin maanvuokratulojen ja maankäyttösopimuskorvausten ennakoitua korkeammasta tasosta. Lisäksi sivistys- ja henkilöstötoimessa tuloylitys oli 10,9 milj. euroa, joka johtui ennakoitua suuremmasta ulkopuolelta saadusta hankerahoituksesta.

Ilman liikelaitoksia ja rahastoja tarkastellen toimintamenot ylittivät talousarvion 0,9 milj. eurolla. Menot alittuivat kaupunginjohtajan toimialalla 40,8 milj. eurolla. Määrärahat toteutuivat talousarviota pienempinä mm. vaalien järjestämisessä, kaupunginhallituksen käyttövaroissa, keskiteytissä tietotekniikkatoiminnassa sekä uusien asuntoalueiden hankkeiden toteutukseen varatussa kehittämismäärärahasa. Vastaavasti menomäärärahat ylittyivät rakennus- ja ympäristötoimessa 9,2 milj. eurolla (pääosin

TOIMINTAMENOT TOIMIALOITTAIN 2012* 1 000 EUROA

Yhteensä 4 391 696 euroa

* Ilman liikelaitoksia ja itsenäisinä taseyksiköinä toimivia rahastoja.

katu- ja viheralueiden poikkeuksellisen lumiolosuhteiden aiheuttama talvihoidon menojen ylitys) sekä sosiaali- ja terveystoimissa 37,4 milj. eurolla (toimeentulotukimenot, ennakoitua suurempi päiväkotihoidossa olevien lasten määrä ja työmarkkinatuen kuntaosuuden menot sekä HUS:n maksuosuus).

Menoylityksiä suuremmista tulo-ylityksistä johtuen toimintakate ilman liikelaitoksia ja rahastoja tarkastellen muodostui 37,1 milj. euroa suuremmaksi kuin talousarviossa arvioitiin.

Koko kaupungin vuosikate oli 439,1 milj. euroa ja se kattoi nettoinvestoinneista 68,1 prosenttia. Ilman liikelaitoksia tarkasteltuna vuosikate kattoi poistoista 85,2 prosenttia, mutta nettoinvestoinneista vain 32,2 prosenttia.

Kaupungin talouden tasapaino on perustunut Helsingin Energi-

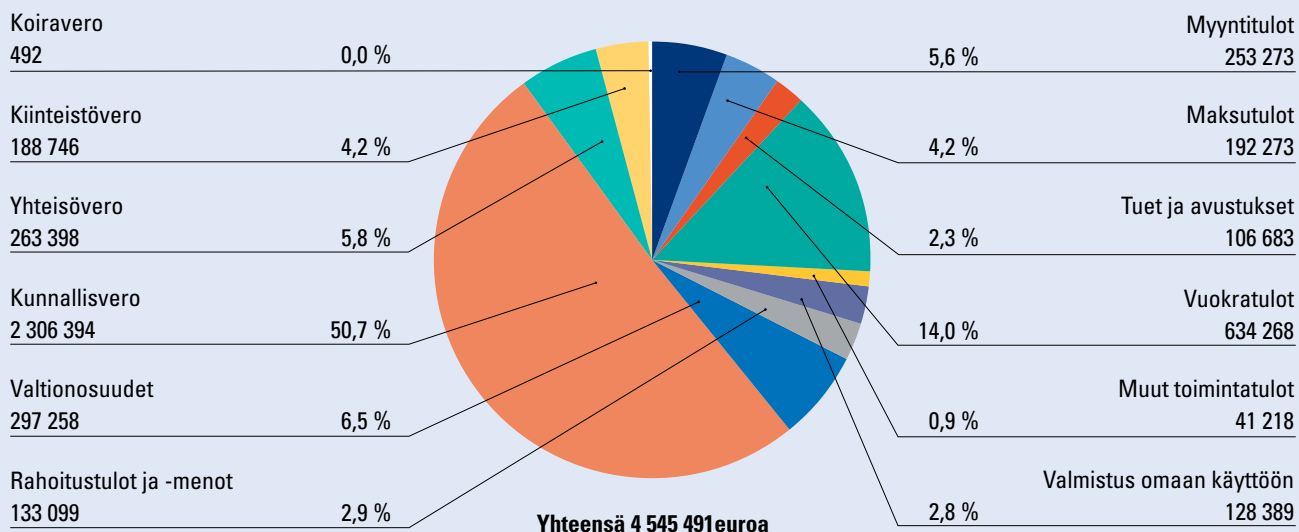
an hyvään tulokseen. Vuonna 2012 toteutettiin 200 milj. euron siirto Helsingin Energian edellisten tilikausien ylijäämistä kaupungin peruspalvelutuotannon rahoittamiseen. Tulevina vuosina tämä tuloutustaso tulee kuitenkin pienemään vuonna 2012 toteutuneesta tasosta.

Toiminnan ja investointien rahavirta muodostui talousarviota paremmaksi johtuen erityisesti talousarviota paremmasta toimintakatteesta peruspalvelutuotannossa, talousarviota suuremmista valtionosuustuloista, talousarviota pienemmistä korkomenoista sekä talousarviota suuremmista maanmyyntituloista Kampppi-Töölänlahti-alueella. Lisäksi investoinnit toteutuivat hieman talousarviota pienempinä erityisesti HKL-liikelaitoksen osalta. Edellä mainittujen syiden seurauksena toiminnan ja investoin-

nin rahavirta oli yhteensä 177,6 milj. vähemmän alijäämäinen kuin talousarviossa arvioitiin. Alijäämää jäi kuitenkin -96,9 milj. euroa.

Uusia ottolainoja ei nostettu talousarviossa arvioitua määrää ja siten vanhoja lainoja lyhennettiin pois 77,2 milj. euroa enemmän kuin uusia lainoja nostettiin. Talousarviossa kaupungin toimintaan ilman liikelaitoksia tarkoitettu lainanotto siirtyi toteutettavaksi vuoden 2013 puolella. Erityisesti tämän seurauksena kaupungin rahoituksen rahavirta oli -46,0 milj. euroa. Koska toiminnan ja investointien rahavirta oli lähes sata miljoonaa euroa negatiivinen ja tätä ei kompensoitu uusien lainojen nostolla, oli kaupungin maksuvalmius vuoden 2012 lopussa -142,9 milj. euroa pienempi kuin vuoden 2012 alussa.

TOIMINTATULOT, VERO- JA VALTIONOSUUSTULOT, NETTOMÄÄRÄISET RAHOITUSTULOT 2012* 1 000 EUROA

* Ilman liikelaitoksia ja itsenäisinä taseyksiköinä toimivia rahastoja.

VEROTULOJEN ERITTELY

1 000 euroa	Talousarvio	TA-muutokset	Yhteensä	Toteutunut	Poikkeama	Ylitysoikeus
Kunnallisvero	2 290 000	0	2 290 000	2 306 394	16 394	0
Yhteisövero	270 000	0	270 000	263 398	-6 602	0
Kiinteistövero	194 000	0	194 000	188 746	-5 254	0
Koiravero	800	0	800	492	-308	0
Tulot	2 754 800	0	2 754 800	2 759 030	4 230	0
Netto	2 754 800	0	2 754 800	2 759 030	4 230	0

Vuonna 2012 kunnallisveroa kertyi 2 306,4 milj. euroa veroprosentin ollessa 18,5. Talousarvio ylittyi 16,4 milj. euroa. Kasvu edellisestä vuodesta oli 4,0 prosenttia. Yhteisöveroa kertyi 263,4 milj. euroa eli 6,6 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Yhteisöveron tuotto väheni edellisestä vuodesta

21,4 prosenttia. Pääsyyinä kertymän vähenemään oli yhteisöveron kuntaryhmän osuuden pieneneminen edellisen vuoden 31,99 prosentista vuoden 2012 tasoon 28,34 prosenttiin. Myös yhteisöveron veropohja heikkeni vuodesta 2011 hieman.

Yleinen kiinteistöveroprosentti oli 0,8, vakituisten asuinrakennus-

ten veroprosentti 0,3 ja rakentamiskelpoisten mutta rakentamattomien tonttien 1,8. Kiinteistöveroa kertyi 188,7 milj. euroa. Tämä alitti talousarvion 5,3 milj. eurolla. Kasvua edelliseen vuoteen oli 1,2 prosenttia.

Koiraveroa perittiin 50 euroa koiralta. Koiraveroa kertyi 0,5 milj. euroa eli 0,3 milj. euroa arvioitua vähemmän.

Valtionosuudet

VALTIONOSUUDET

1 000 euroa	Talousarvio	TA-muutokset	Yhteensä	Toteutunut	Poikkeama	Ylitysoikeus
Tulot	248 000	0	248 000	297 258	49 258	0
Netto	248 000	0	248 000	297 258	49 258	0

Valtionosuusjärjestelmän mukainen kirjanpitoon kirjattava ns. yhden putken valtionosuus eli peruspalvelujen valtionosuus oli verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus (-285,8 milj. euroa) sisältäen 332,3 milj. euroa. Edellä mainit-

tuun summaan sisältyy elatustuen takaisinperintään liittyvä tilitys (-1,1 milj. euroa), jota ei kirjanpidollisesti kirjata valtionosuustuloiksi. Tämä huomioiden peruspalvelujen valtionosuus oli 331,2 milj. euroa. Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet oli-

vat -35,1 milj. euroa. Yhteensä vuotta 2012 koskevat valtionosuudet olivat siis 297,3 milj. euroa. Valtionosuuksia kertyi 49,3 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa arvioitiin.

Investointimenoina käytettiin 482,7 milj. euroa. Talousarviomuutosten ja eri tarkoituksiin myönnettujen yhteensä 173,9 milj. euron ylitysoikeuksien jälkeen investointimenoihin ilman liikelaitoksia oli käytettävissä 589,4 milj. euroa.

Käyttämättä jäi 106,7 milj. euroa, joka jakautui kiinteään omaisuuteen, 32,2 milj. euroa, kadut, liikenneväylät ja radat -lukuun, 28,9 milj. euroa, irtaimen omaisuuden perushankintoihin, 14,1 milj. euroa, muuhun pääomatalouteen, 13,4 milj. euroa, talonrakennukseen, 13,0 milj. euroa sekä useampaan eri kohtaan, 5,1 milj. euroa.

Talousarvion lukutasoilla suurimmat investoinnit tehtiin talonrakennuksessa, 175,1 milj. euroa, kiinteässä omaisuudessa, 137,5 milj. euroa sekä kadut, liikenneväylät ja radat -luvussa, 64,1 milj. euroa

Esirakentaminen, täyttötöyt ja alueiden käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet

Talousarviokohdan määrärahoja käytettiin 49,2 milj. euroa. Edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnettujen 13 milj. euron ylitysoikeuksien kanssa käytettävissä oli 78,2 milj. euroa. Näistä määrärahoista jäi käyttämättä 29 milj. euroa, koska kaikkia esirakentamiskohteita ei päästy aloittamaan suunnitellusti ympäristölupien tai muiden edellytysten viivästyneiden vuoksi. Eniten esirakennettiin Kalasatamassa, 16,7 milj. euroa, Länsisatamassa, 12,9 milj. euroa ja Töölönlahden alueella, 3,9 milj. euroa. Muuhun esirakentamiseen, johon sisältyvät kohteet eivät ole nimetyillä projektialueilla, käytettiin 3,7 milj. euroa. Kohteita olivat Mellunkylässä Linnanpellon alueen ja Myllypurossa Lallukantien alueen esirakentaminen. Alueiden käyttöönoton edellyttämiin toimenpiteisiin kuten maaperän kunnostuksiin ja johtosiirtoihin käytettiin 9,2 milj. euroa.

Tilakeskuksen uudis- ja lisärakennushankkeet

Määrärahaa käytettiin 42,8 milj. euroa. Käytettävissä olevat määrärahat olivat 46,2 milj. euroa, joka sisältää myönnetyn 1,0 milj. euron ylitysoikeuden.

Merkittävimmät rakentamisvaiheissa olevat uudisrakennushankkeet ovat Malmin sairaala-alueelle sijoittuva Itäinen yhteispäivystyssairaala, Staran työtukikohta Jätkäsaareen ja Kulosaaren ala-aste.

Valmistuneita kohteita olivat Myllypuron pääterveysasema, korttelitalo Kanava, Finlandia-talon huoltoyhteydet ja päiväkotit Satakietti.

Tilakeskuksen korjaushankkeet

Talousarviossa oli varattu 108,1 milj. euron määrärahat, jonka lisäksi kaupunginvaltuusto myönsi 21,0 milj. euroa pääasiassa toimintavuoden aikana ilmaantuneisiin uusiin korjaushankkeisiin eli yhteensä käytettävissä oli 129,1 milj. euroa. Määrärahaa käytettiin 122,2 milj. euroa.

Korjausrakentamisessa keskityttiin kosteusvaurio- ja sisäilmakorjauksiin. Eniten rahaa käytettiin opetustoimen kohteisiin, joita korjattiin 64 milj. eurola. Peruskorjaukset saatiin valmiiksi Herttoniemen ala-asteen koulussa, Käpylän peruskoulussa, Porolahden peruskoulussa, Vartiokylän yläasteen koulussa ja Kannelmäen peruskoulussa, päiväkotit Sakarassa ja päiväkotit Rööperissä. Suurimmat käynnissä olevat peruskorjaushankkeet ovat Vuosaaren peruskoulu, Heltech Käpylän koulutusyksikkö, Åshöjden grundskola ja Meilahden ala-asteen koulu.

Kaupungintalon korttelien kehittäminen

Määrärahaa käytettiin 5,9 milj. euroa talousarviossa varatuista 6,1 milj. eurosta. Goviniuksen talon perusparannuksen loppuunsaattamiseen käytettiin 2,5 milj. euroa ja kaupungintalon juhleroksen paloturvallisuuden parantamiseen 0,5 milj. euroa. Lisäksi käynnistettiin Elefanttikorttelin pohjoisosan perusparannuksen suunnittelu sekä Sarvikuonokorttelin panimoravintolan rakentaminen.

Pelastustoimen rakennukset

Määrärahaa käytettiin 4,2 milj. euroa. Edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnettiin ylitysoikeutena 3,1 milj. euroa, jonka jälkeen käytettävissä oli

6,8 milj. euroa. Merkittävin hanke oli Erottajan pelastusaseman peruskorjaus. Töiden vastaanottotarkastukset ja jälkityöt ajoittuvat vuoden 2013 alkupuolelle.

Kadut, liikenneväylät ja radat

Katujen ja liikenneväylien rakentamiseen käytettiin 64,1 milj. euroa. Ylitysoikeuksia myönnettiin edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella 11,4 milj. euroa. Käytettävissä olevista 93,1 milj. eurosta jäi käyttämättä 29,0 milj. euroa. Määrärahoja jäi käyttämättä siltojen peruskorjauksessa (Pakilantien silta, Haaga-Metsälän sillat, Vihdintien silta ja Tilkansilta), kaupungin ja Liikenneviraston yhteishankkeissa (Kehä I:n eritasoliittymät) ja alueprojekteissa (Jätkäsaari, Kalasatama, Kruunuvuorenranta ja Pasila) hankkeiden viivästyksen vuoksi.

Uudisrakentaminen

Määrärahoja käytettiin 22,8 milj. euroa. Edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty 1,7 milj. euroa mukaan lukien käytettävissä oli yhteensä 22,8 milj. euroa, joten määrärahat käytettiin kokonaisuudessaan.

Uudisrakentaminen kohdistui pääosin projektialueille. Rakentaminen oli vilkasta Viikki-Latokartanossa sekä Jätkäsaaren että Kalasataman alueella. Pienempiä kohteita olivat Lauttasaari, Arabianranta, Etelä-Hermannin, Viikinkimäki, Ormuspelto, Alppikyliä, Suutarilan alueet, Kotinummentien pohjoinen asuntoalue Tapanilassa, Maunulan koillisosan pientaloalue, Myllypuron puukaupunkikylän alue, Linnanpellon alue Mellunkylässä, Lallukantien alue Myllypurossa ja Rukatunturin alue Mellunmäessä. Rantarakentamisen pääkohteina olivat Salmisaarenranta ja Vartiokylänlahden tulvarakenteiden suunnittelu.

Katujen perusparantaminen ja liikennejärjestelyt

Määrärahoja käytettiin 18,1 milj. euroa. Edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty 1,0 milj. euroa mukaan lukien käytettiin

tettävissä oli yhteensä 19,4 milj. euroa, joten käyttämättä jäi 1,3 milj. euroa.

Katujen peruskorjaukset ja uudelleen päällystäminen toteutettiin suunnitellun laajuisena. Katujen peruskorjauskohteina olivat Keskuskatu, Ruoholahdenkatu ja Tuukkalantie. Päällysteiden uusiminen toteutui täysimääräisesti päällystysohjelman mukaisesti. Siltojen peruskorjaukset käynnistettiin suunnitellun laajuisena. Kohteet olivat Pakilantien silta, Haaga-Metsälä sillat (2 kpl) ja Vihdintien silta Haagassa sekä Tiikansilta Meilahdessa.

Suurimmat yksittäiset liikennejärjestelyhankkeet olivat Suutarilantien pohjoispään liikennejärjestelyt sekä kiertoliittymä Viikintie–Viilarintien liittymään. Hidaste- ja muut pienet liikennejärjestelyt toteutuivat suunnitellusti.

Kevyen liikenteen järjestelyistä huomattavimmat olivat Mannerheimintien pyöräkaista välillä Kaivokatu–Postikatu, Kaarelantien pyörätie, Sahaajankadun pyörätie ja Mechelininkadun pyörätien suunnittelu. Lisäksi kunnostettiin pääraittiverkostoa kaupungin eri osissa. Kevyen liikenteen siltahankkeissa toteutettiin Auroransilta (Nordenskiöldinkatu) ja Paciuksenkadun alikulkusillan suunnitelma valmistui.

Yhteishankkeet Tiehallinnon kanssa

Määrärahaa käytettiin 0,6 milj. euroa. Määrärahaa oli käytettävissä 10 milj. euroa, kun mukaan luetaan edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden perusteella myönnetty ylitysoikeudet. Kehä I - Kivikontien eritasoliittymän rakennussuunnitelma valmistui.

Käyttämättä jääneen 9,4 milj. euron osuuden syynä oli se, että rakentaminen ei käynnistynyt Kehä I:n hankkeissa välillä Vihdintie–Espoon raja eikä Kivikon eritasoliittymässä Liikenneviraston riittämättömän rahoituksen vuoksi.

Kamppi-Töölönlahti-alue

Määrärahaa käytettiin 2,5 milj. euroa. Edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitykset mukaan lukien käytettävissä oli 2,6 milj. euroa. Kamppi-Töölönlahti-alueen katuraken-

tamisen pääkohteet olivat Simonaukio–Kampintori ja ratakuiluun sijoittuva kevyen liikenteen väylä Baana, joka valmistui. Töölönlahden alueen katujen rakennussuunnitelmat valmistuivat.

Jätkäsaari

Määrärahaa kului 5,3 milj. euroa. Käytettävissä olevista 7,8 milj. eurosta, johon sisältyy edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet, jäi käyttämättä 2,5 milj. euroa. Katujen rakentaminen keskittyi Tyyntenmerenkadun, Välimerenkadun ja Länsisatamankadun rakentamiseen sekä Saukonpaaden alueen katujen rakentamiseen.

Kalasadama

Määrärahaa käytettiin 10,5 milj. euroa. Käytettävissä olleista vajaan 21,3 milj. eurosta, joihin sisältyy edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet jäi käyttämättä 10,7 milj. euroa.

Kalasadaman keskuksen rakentamista rajoitti keskuksen asemakaavan muutoksesta tehty valitus, mikä vaikutti siihen, ettei määrärahoja voitu käyttää suunnitellusti. Kalasadaman alueen esirakentaminen ja kunnallistekniikan rakentaminen etenivät mm. Kyläsaaren pohjoisosassa ja Sörnäistentien alueella.

Kruunuvuorenranta

Katujen rakentamiseen käytettiin 1,2 milj. euroa. Käytettävissä olevat määrärahat olivat edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet mukaan lukien 3,8 milj. euroa. Kruunuvuorenrannan projektialue on vielä osittain kaavoitus- ja suunnitteluvaiheessa, mikä selittää sen, että käyttämättä jäi 2,6 milj. euroa. Itäväylän ja Linnanrakentajantien katusuunnittelu on kesken kaavamuutoksen vuoksi. Gunilankallion kadut valmistuivat. Koirasaarentien itäosan katusuunnitelmat valmistuivat ja niiden rakentaminen käynnistyy vuoden 2013 alkupuolella. Joukkoliikennesillan siltakilpailusta tehty markkinaoikeusvalitus sai päätöksen ja varsinainen siltakilpailu käynnistyi.

Pasila

Kadunrakennukseen käytettiin 1,6 milj. euroa. Kun otetaan huomioon edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet, oli määrärahoja käytettävissä 3,3 milj. euroa. Käyttämättä jäi 1,7 milj. euroa rakennusvaiheen siirtymä joissakin kohteissa. Katurakentaminen on edennyt Konepajan alueella ja Ilmalassa. Keski-Pasila on vielä kaavoitusvaiheessa. Pohjois-Pasilan työpaikka-alueen katusuunnitelmat valmistuivat ja rakentaminen käynnistyy keväällä 2013.

Väestönsuojat

Määrärahaa käytettiin 5,2 milj. euroa. Käytettävissä olevat määrärahat olivat edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet mukaan lukien 5,6 milj. euroa. Katri Valan väestönsuojan peruskorjaus valmistui ja Torkkelinmäen peruskorjaustöiden vastaanotto ja jälkityöt ajoittuvat vuoden 2013 alkupuolelle.

Puistorakentaminen

Puisto- ja viheraluerakentamisen määrärahat olivat edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet mukaan lukien 7,7 milj. euroa, josta käytettiin 7,2 milj. euroa. Määrärahoja jäi käyttämättä pääasiassa vain Jätkäsaaren puistoille varatuista rahoista.

Uudet puistot ja puistojen peruskorjaukset

Talousarvioon varatut 4,5 milj. euron määrärahat käytettiin kokonaan. Merkittävimmät uudisrakennuskohteet olivat Toukokuipuisto, Tapio Wirkkalan puisto Arabianrannassa sekä Satumaanpuisto ja Strömsinlahdenpuisto Roihuvuorella.

Huomattavimmat peruskorjauskohteet olivat Kapteenipuisto Ullanlinnassa, Leninipuisto Alppilassa, Sinebrychoffin puisto Punavuorella ja Emännänpuisto Kontulassa. Puistorakentamisen määrärahoilla toteutettiin myös pieniä puistojen saneeraus-, täydennysistutus- ja järjestelyitä. Siirto-

lapuutarha-alueilla tehtiin pieniä parannustöitä eri puolilla kaupunkia.

Kamppi-Töölönlahti-alueen puistot

Määrärahaa oli käytettävissä edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden perusteella myönnettyjen ylitysoikeuksien kanssa 1,6 milj. euroa, josta käytettiin 1,5 milj. euroa. Alueella toteutettiin satamaradan pyörätie Baanan viherrakenteet.

Liikuntapaikkojen suunnittelu, rakentaminen ja perusparannukset

Määrärahaa käytettiin 13,8 milj. euroa. Edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnettiin keskeneräisiin hankkeisiin

ylitysoikeutena 2,4 milj. euroa ja myöhemmin myönnettiin muina ylitysoikeuksina 0,5 milj. euroa. Käytettävissä olevat määrärahat olivat 15,4 milj. euroa. Uudisrakennushankkeista suurimmat kohteet olivat Laajasuon ja Kivikon liikuntapuistot. Kontulan liikuntapuiston tekojäärata valmistui. Yhteishankkeina toteutettiin seurojen kanssa tekonurmikenttiä ja Kivikon BMX-rata. Kivikon hiihtohalliin tehtiin pakollisia korjaustöitä.

Perusparannushankkeista suurimpia olivat Oulunkylän liikuntapuiston tekojääradan ja valaistuksen peruskorjaus sekä Eläintarhan kentän peruskorjauksen loppuunsaattaminen. Peruskorjauksia tehtiin myös suurimmissa liikuntapaikoissa kuten Töölön kisahallissa, Liikuntamylyssä ja Itäkeskuksen uimahallissa. Venesatamia parannettiin mm. ponttoneja uusimalla.

Korkeasaaren rakennusten ja tarhojen suunnittelu, rakentaminen ja perusparannukset

Määrärahaa käytettiin 2,9 milj. euroa. Käytettävissä oli edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnetty ylitysoikeudet mukaan lukien 3 milj. euroa.

Merkittävin uudisrakennuskohde oli Palosaaren karanteenirakennus jätepuristimeen. Myös pienehköjä rakennusten ja eläintilojen korjaustöitä sekä alueen ympäristötöitä tehtiin runsaasti. Suunnittelurahaa käytettiin Korkeasaaren yleissuunnitteluun, apinatilain muutosten, luontokoulun uudisrakennuksen ja riikinkukkotalvitalain suunnitteluun.

Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan järjestämisestä

Arvioiden perusteella kaupungin riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan tila on kohtuullisella tasolla.

Kaupunginhallitus vastaa riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä. Kaupunginjohtaja, apulaiskaupunginjohtajat toimialoillaan sekä virastojen ja liikelaitosten johto vastaavat riittävän ja toimivan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toteuttamisesta.

Kaupungin virastojen ja liikelaitosten riskienhallinta ja sisäinen valvonta on järjestetty Riskienhallinta ja sisäinen valvonta Helsingin kaupunkikonsernissa -ohjeen linjausten mukaisesti. Virastojen ja liikelaitosten riskienhallinta ja sisäinen valvonta on järjestetty perustuen toimintasuunnitelmiin, ydinprosessien kuvauksiin ja vastuiden määrittelyihin. Riskienhallinnan toteutumista seurataan osana toiminnan ja talouden seurantaprosessia.

Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan tilaa on arvioitu virastoilta ja liikelaitoksilta sekä sisäiseltä ja ulkoiselta tarkastukselta saatujen arviointitieto-

jen perusteella. Virastot ja liikelaitokset ovat arvioineet riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämistä ja toimivuutta hyödyntäen muun muassa toimintasuunnitelman toteutumisen arviointia ja kaupungin sisäisen valvonnan muistilistaa sekä EFQM-itsearviointeista saatuja tuloksia.

Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan kehittämiskohteet ja kehittäminen

Virastot ja liikelaitokset ovat tunnistaneet riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan puutteita ja kehittämiskohteita, ja niistä on raportoitu. Riskienhallinnassa ja sisäisessä valvonnessa ei ole havaittu kaupunkitasolla merkittäviä puutteita vuonna 2012. Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa on kehitetty tekemällä riskikartoituksia ja päivittämällä riskienhallintasuunnitelmia. Virastot ja liikelaitokset ovat parantaneet hankintojen valvontaa.

Vuoden 2013 aikana jatketaan toimintaprosessin kehittämistä ja niiden riskien arviointia, riskienhallinnan

ja sisäisen valvonnan järjestelmällisyyttä ja dokumentointia sekä riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan tilan arviointia. Riskienhallinnan tason arvioimiseen laadittua riskienhallinnan kypsyysmallia viimeistellään ja se otetaan käyttöön vuonna 2013.

Sisäinen tarkastus avustaa kaupungin ylintä johtoa tarkastamalla ja arvioimalla virastojen ja liikelaitosten sekä tytäryhteisöjen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimivuutta kaupunginjohtajan hyväksymän vuosisuunnitelman ja kaupungin johdolta saamiensa erillistoimeksiantojen perusteella. Sisäinen tarkastus seuraa tarkastusraporteissa antamiensa suositusten toteuttamista säännöllisesti.

Sisäinen tarkastus teki muun muassa riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämistä sekä selontekojen laatimista koskeneita tarkastuksia. Tarkastusten perusteella riskienhallinnan säännöllisyydessä ja systemaattisuudessa oli parannettavaa. Päättyneellä tilikaudella valmistui laaja väärinkäytösepäilyä koskenut selvitys, joka on johtanut poliisitutkintaan.

Kaupungin rahoitukselliseen tasapainoon vaikuttavia riskitekijöitä ovat toimintamenojen kasvu, Helsingin Energian tuloksenteko- ja tuloutuskyky sekä maan hallituksen mahdolliset toimenpiteet kuntatalouden ja erityisesti Helsingin rahoitusasemaan liittyen. Suurten investointihankkeiden eteneamiseen ja yhteensovittamiseen liittyy myös merkittäviä taloudellisia epävarmuustekijöitä.

Harmaasta taloudesta aiheutuu kaupungille haittaa muun muassa verotulojen menetyksenä. Kaupunki ei saa verohallinnolta riittäviä tietoja, jotta harmaaseen talouteen voitaisiin puuttua tehokkaasti.

Riskien hallinta:

- Taloudelliset riskit otetaan huomioon ja niihin pyritään vaikuttamaan talousarvioprosessissa, strategia-työssä sekä kaupungin tuottavuusohjelman valmistelussa.
- Talouden riskejä käsitellään muun muassa seurantaraporteissa ja tasehallintaryhmässä sekä virastojen ja liikelaitosten säännöllisissä yhteistyötapaamisissa ja koulutustilaisuuksissa.
- Harmaan talouden torjuntaan on kiinnitetty erityistä huomiota. Toimenpiteitä jatketaan vuonna 2013.

Kaupunkilaisten hyvinvoinnin riskeinä ovat edelleen väestöryhmien väliset terveyserot ja nuorten syrjäytyminen.

Riskien hallinta:

- Kaupunkilaisten hyvinvointiin on kiinnitetty erityistä huomiota strategiaohjelman 2013–2016 valmistelussa.
- Lasten ja nuorten vuorovaikutussuunnitelmaa on kehitetty ja toteutettu osana Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Helsingiläisiä nuoria kannustettiin vaikuttamaan heitä koskevissa asioissa muun muassa erilaisten Ruuti-toimintojen kautta.

Rakentamisen ja kiinteistöjen kunnossapidon riskit sekä rakennusten sisäilmaongelmien hallitseminen ovat muodostumassa tulevaisuudessa kaupunkitasoisiksi riskeiksi, joilla on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Uudisrakentamiseen liittyvä riskitekijä on urakoitsijaresurssien puute, joka johtaa huonosti toimiviin urakkakilpailuihin ja korkeisiin rakentamiskustannuksiin. Vuonna 2012 uudisrakentamishankkeita koskevat urakkakilpailut toimivat kohtalaisesti.

Riskien hallinta:

- Muun muassa kiinteistövirasto ja ympäristökeskus ovat toimineet kiinteistö-, rakentamis- ja sisäilmariskien hallitsemiseksi.
- Rakentamisen laadun parantamiseen on kiinnitetty huomiota ja sitä jatketaan.
- Asuntotuotannon edellytyksistä huolehditaan kaavoituksen, esirakentamisen ja tontinluovutuksen keinoin. Vuoden 2012 lopussa oli vireillä yhteensä kolme Euroopan komissiossa tai käräjäoikeudessa käsitellyssä olevaa oikeudellista asiaa, joihin sisältyy oleellisia taloudellisia vaatimuksia Helsingin kaupunkia kohtaan.

Operatiivisia ja muita riskejä

Kaupunkitasolla tarkasteltuna toiminnalliset tavoitteet toteutuivat useilla toimialoilla varsin hyvin. Organisaatiomuutoksiin liittyvät riskit kyettiin pitämään kohtuullisen hyvin hallinnassa. Toimintaympäristön ja palvelutuotannon muutoksiin liittyvinä riskeinä on tunnistettu prosessi-, liiketoiminta- ja jatkuvuusriskejä.

Toiminnan sujuvuutta ja jatkuvuutta uhkaavina riskeinä on tunnistettu henkilöstön eläköitymisen vaikutukset, muuttuvat osaamistarpeet sekä riippuvuus kriittisten osaamisalueiden avainhenkilöistä.

Riippuvuus tietojärjestelmistä ja tietoliikenneyhteyksistä tuo haasteita useiden toimintojen häiriöttömälle jatkuvuudelle. Tietojärjestelmien uudistamiseen ja käyttöönottoon liittyy myös

taloudellisia ja toiminnallisia haasteita. Kaupungin laskutus- ja muiden järjestelmien käyttöönottoon liittyvät haasteet ovat vaikeuttaneet toimintaa.

Riskien hallinta:

- Kaupunki on kehittänyt hallintokuntarajat ylittäviä prosesseja. Nämä prosessit ovat merkittävä kehittämiskohde myös jatkossa. Operatiivisten riskien hallintaa kehitetään myös osana laatutyötä ja toiminnan jatkuvuuden varmistamista.
- Avainhenkilöriskejä pyritään hallitsemaan ennakkoivalla henkilöstösuunnittelulla, toimivilla sijaisjärjestelyillä ja osaamisen kehittämisellä.
- Kaupunki pyrkii yhtenäistämään HR-toimintaa.
- Tietojärjestelmien merkittävimpiä riskejä seurataan aktiivisesti muun muassa eri hankkeiden ohjaus- ja seurantarhyhmässä.
- Tietoteknisten ratkaisujen palvelutoimittajien hallintaa on pystytty kaupunkitasolla yhtenäistämään ja tehostamaan ja sitä kehitetään edelleen. Kiinteistöihin ja turvallisuuteen kohdistuu muun muassa onnettomuus-, palo- ja vuotoriskejä. Näistä ei aiheutunut vuonna 2012 merkittäviä kaupunkitasoisia vahinkoja. Haastavat sääolosuhteet aiheuttavat kaupungille taloudellisia ja toiminnallisia riskejä.

Riskien hallinta:

- Kaupunki on varautunut tiettyihin henkilö- ja omaisuusriskeihin ennaltaehkäisyn lisäksi vakuutusrahastolla ja vakuutuksilla.
- Kaupunki parantaa tulva- ja hulevesien sekä lumen hallintaa ja sään ääri-ilmiöihin varautumista.

Arvio merkittävimmistä riskeistä perustuu muun muassa riskienhallinnan koordinaatioryhmän joulukuussa 2012 tekemään riskienarviointiin sekä virastojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen vuonna 2012 raportointiin riskeihin ja tilinpäätöksen yhteydessä raportointiin merkittävimpiin riskeihin.

Kaupungin strategiaohjelmaan 2009–2012 sisältyi useita henkilöstöpoliittisia tavoitteita. Keskeistä oli muutosvalmiuden lisääminen johtamisen laatua kehittämällä. Henkilöstöpolitiikan tavoitealueita olivat lisäksi henkilöstövoimavaran hallinta, henkilöstön osaamisen vahvistaminen sekä palkitsemisen kokonaisuuden kilpailukykyisyys. Strategiakauden loppuun mennessä toteutettiin näitä tavoitealueita koskevia hankkeita ja kehitettiin toimintaa tukevia työvälineitä.

Kaupungin palveluksessa oli vuoden lopussa 40 129 henkilöä, joista 33 394 oli vakinaisia ja 6 735 määräaikaisia. Henkilöstön määrä oli 691 henkilöä (1,75 prosenttia) suurempi kuin edellisen vuoden lopussa. Työllistettyjä oli kaupungin palveluksessa vuoden aikana yhteensä 2 406 henkilöä. Seure Henkilöstöpalvelut Oy:stä ostettiin lyhytaikaista työvoimaa yhteensä 721 henkilötyövuoden verran.

Tilikauden aikana ei tehty merkittäviä hallintokuntien välisiä henkilöstömuutoksia. Vuoden 2012 palkkasumma oli 1 386 milj. euroa, joka on 4 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Vuodelle 2012 suoriteperusteisesti kirjatut palkat olivat 1 413 milj. euroa (1 353 milj. euroa vuonna 2011).

Kaupungin palveluksesta erosi 1 305 henkilöä vuonna 2012 (1 307

Reija Jousijärvi

Kaupungin palveluksessa oli vuoden 2012 lopussa 40 129 henkilöä, joka on 1,75 prosenttia enemmän kuin edellisen vuoden lopussa.

henkilöä vuonna 2011) ja siirtyi eläkkeelle 675 henkilöä (825). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 63,1 vuotta (62,9). Vakinaisen henkilöstön keski-ikä oli 46,5 vuotta, sama kuin vuonna 2011. Määräaikaista henkilöstöä oli 6 735 (6 637 vuonna 2011). Määräai-

kaisen henkilöstön määrän muutokseen vaikuttivat erilaiset tekijät kuten projektien ja hankkeiden toteuttamiseen palkattu henkilöstö. Tarkempia tietoja henkilöstöstä on saatavilla kaupungin erikseen julkaisemasta henkilöstöraportista.

KAUPUNGIN HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ TOIMIALOITTAIN VUOSIEN 2011 JA 2012 LOPUSSA^{*)}

Toimialat	Vakinainen henkilöstö		Määräaikainen henkilöstö		Koko henkilöstö	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
1 Kaupunginjohtajan toimiala	2 120	2 091	154	174	2 274	2 265
2 Kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötoimi	895	884	44	51	939	935
3 Sivistys- ja henkilöstötoimi	6 922	6 855	1 914	1 949	8 836	8 804
4 Rakennus- ja ympäristötoimi	6 174	6 303	580	547	6 754	6 850
5 Sosiaali- ja terveystoimi	16 690	17 261	3 945	4 014	20 635	21 275
Yhteensä	32 801	33 394	6 637	6 735	39 438	40 129

^{*)} Luvuissa ei ole mukana työllistettyjä.

Helsingin kaupunki on ympäristön kannalta alueensa merkittävimpien toimijoiden joukossa. Helsingissä käytetyn energian ja muun kulutuksen aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt ovat noin viisi prosenttia koko Suomen hiilidioksidipäästöistä.

Viikinmäen jätevedenpuhdistamo vastaa noin 800 000 ihmisen jätevesien puhdistuksesta. Lisäksi kaupunki on Suomen suurin työnantaja, jonka vuoksi kaupungin toiminnalla on merkittäviä ympäristövaikutuksia muun muassa toimistotyön volyymin takia.

Kaupungin oman toiminnan ympäristöasioiden hallintaa ohjaa kaupungin strategiaohjelma, ympäristöpolitiikka sekä ympäristönsuojelun osa-alueiden ohjelmat (muun muassa pääkaupunkiseudun ilmastostrategia ja ilmansuojelun toimintaohjelma). Lisäksi virastoilla ja liikelaitoksilla on käytössään omia ympäristöjärjestelmiä ja -ohjelmia.

Ekotukitoiminnan avulla ympäristöasiat tuodaan lähelle työntekijöiden arkea.

Kaupungin ympäristökulut (poisluken HSY) nousivat vuonna 2011 reilusti yli 100 miljoonaan euroon ja sama trendi jatkui myös vuonna 2012. Merkittävimpiä ympäristökuluja syntyi ympäristöperusteisista veroista, yleisten alueiden puhtaanapidosta ja ilmansuojelutoimista.

Kaupungin ympäristöinvestointien määrä vaihtelee vuosittain. Viime vuosina ne ovat olleet noin 30 milj. euroa.

Suurimmat investoinnit ovat perinteisesti liittyneet pilaantuneiden maiden kunnostuksiin. Ympäristötuottoja on kertynyt viime vuosina 5–10 milj. euroa. Ympäristötuotot ovat huomattavasti vähentyneet sen jälkeen, kun jätevedenpuhdistus siirtyi HSY:lle, jolloin Helsingin Vedelle maksetut jätevesimaksut nostivat tuotot vuosittain noin 60–70 miljoonaan euroon.

Tulevaisuudessa ympäristökustannuksia lisäävät ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, energiatehokkuuden velvoitteet, paikallisen ilmanlaadun parantaminen, meluntorjunta sekä pilaantuneiden maiden kunnostus ja esirakentaminen.

Energia ja ilmastopolitiikka

Kaupungin strategiaohjelmassa 2009–2012 on asetettu tavoitteeksi, että Helsinki kantaa vastuunsa ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Määrälliseksi tavoitteeksi on asetettu, että Helsingin kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään vähintään 20 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka vahvistettiin kaupungin valtuustossa 26.9.2012. Sen mukaan Helsinki on hiilineutraali kaupunki vuoteen 2050 mennessä. Vuoteen 2020 mennessä kasvihuonekaasupäästöt ovat alentuneet vähintään 20 prosenttia (verrattuna vuoteen 1990), uusiutuvan energian osuus on

vähintään 20 prosenttia ja energiatehokkuus asukasta kohden on parantunut vähintään 20 prosenttia (verrattuna vuoteen 2005). Lisäksi päätettiin selvittää edellytykset nostaa vuoden 2020 päästötavoite 30 prosenttiin.

Helsingin Energian tavoitteena on hiilineutraali energianhankinta vuoteen 2050 mennessä. Kaupunginvaltuusto päätti 18.1.2012 vahvistaa päivitetyn Helsingin Energian kehitysohjelman kohti hiilineutraalia tulevaisuutta.

Kaupunginvaltuusto päättää vuonna 2015, rakennetaanko Vuosaaren uusi monipolttoainevoimalaitos vai toteutetaanko Hanasaaren ja Salmisaaren voimalaitoksilla muutosinvestoinnit biopolttoaineen osuuden kasvattamiseksi. Ohjelman lähtökohtana ja Helsingin kaupungin energiapolitiittisena tavoitteena on, että Helsingin Energian sähkön ja lämmön tuotannossa ja hankinnassa uusiutuvien energialähteiden osuus on vuoteen 2020 mennessä vähintään 20 prosenttia ja että sähkön ja lämmön tuotannossa Helsingin Energia vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta.

Kaupunginhallitus hyväksyi 15.6.2009 kaupungin ja työ- ja elinkeinoministeriön väliseen Energiatehokkuussopimukseen (Kets) liittyvän toimintasuunnitelman. Sopimuksen keskeinen tavoite on yhdeksän prosentin energiansäästö jaksolla 2008–2016. Helsingin kaupungin energiansäästön kokonaistavoite on kiinteä 128,78 gigawattitunnin energiamäärä. Vuoden 2012 hallintokuntaohjelmaksi sitovaksi energiansäästötavoitteeksi asetettiin 2 prosentin energiansäästö vuoden 2010 kokonaisenergiankulutuksesta. Helsingin Energia ja Helsingin Sähköverkko Oy ovat mukana Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) ja työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) välisissä energiatehokkuussopimuksissa 2008–2016.

Seppo Laakso

Helsingin ympäristöpolitiikan mukaan Helsinki on hiilineutraali kaupunki vuoteen 2050 mennessä.

Helsinki on mukana EU:n ja kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksessa (Covenant of Mayors) ja laatinut sen mukaisesti Kestävän energiankäytön toimenpideohjelman (Sustainable Energy Action Plan). Helsingin, Espoon, Tampereen, Vantaan, Turun ja Oulun kaupunginjohtajat antoivat 10.8.2011 yhteisen ilmastokannanoton, jossa korostetaan kaupunkien vastuuta ilmastomuutoksen torjunnassa ja esitetään kuusi konkreettista ilmastoaloitetta.

Vuonna 2012 niihin lisättiin neljä uutta aloitetta. Helsingin kaupungin ja elinkeinoelämän välille käynnistettiin vuonna 2012 ilmastokumppanitverkosto, joka luo yhteistyötä ilmastopäästöjen vähentämiseksi ja yritysten kilpailukyvyä vahvistamiseksi. Verkostossa oli vuoden lopussa noin 40 jäsentä.

Ilmansuojelu

Ilmanlaadulle annetut EU:n raja-arvot ovat ylittyneet viime vuosina. Tämän vuoksi kaupunki on laatinut ilmansuojelun toimintaohjelman 2008–2016 (kaupunginhallitus 19.5.2008) ja raportoinut sen EU:n komissiolle. Ohjelmassa on esitetty toimenpiteet, joilla ylitykset pyritään välttämään. Valtaosa kustannuksista kuuluu raidehankkeisiin ja joukkoliikenteen edistämiseen. Typpioksidin vuosiraja-arvo ylittyi edelleen Helsingin keskustan katukuiluissa, ja raja-arvon noudattamiseen on saatu komissiolta lisäaikaa vuoteen 2015. Ylitys johtuu liikenteen päästöistä. Kaupunkisuunnitteluvirasto teettää parhaillaan selvitystä jatkotoimenpiteistä, jotka ovat tarpeen, jotta päästäisiin raja-arvon alle.

Meluntorjunta

Uusimman vuonna 2012 valmistuneen meluselvityksen mukaan tie- ja katuliikenteen yli 55 desibelin melualueella asuu Helsingissä 282 060 asukasta. Raideliikenteen yli 55 desibelin melualueella asuu 73 680 asukasta ja lentoliikenteen melualueella asukkaita on 569. Melualueella asuvien määrän kasvu edelliseen selvitykseen verrattuna johtuu pääosin laskenta-asetusten ja mallinnusperiaatteiden tarkentumisesta ja osin myös asukas-

Helsingin Energia aloitti kehitysohjelmansa mukaisesti puupellettien koepolton Hanasaaren voimalaitoksella vuonna 2012. Koepoltoa varten Hanasaaren voimalaitosalueelle rakennettiin 26 metriä korkea siilo, josta pelletit syötetään polttoprosessiin.

määrän kasvusta ja kaupunkirakenteen tiivistymisestä.

Vuoden 2011 loppuun mennessä meluntorjunnan toimintasuunnitelman 2008 toimenpiteistä noin puolet oli ainakin osittain toteutunut ja lähes kaikki toimenpiteet oli käynnistetty. Kustannuksia muodostuu suorista torjunnallisista toimenpiteistä kuten melusteistä, hiljaisen päällysteen käytön lisäämisestä ja kaluston vähämeluisuuden vaatimuksista. Suunniteltuja melusteitä on rakennettu määrärahojen puuttuessa kuitenkin vain muutamia. Hiljaisempaa asfalttia on käytetty soveltuviissa kohdissa kadun päällystettä uusittaessa.

Parhaillaan on valmistella meluntorjunnan toimintasuunnitelman tarkistus, joka viedään kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi syksyllä 2013.

Maaperän ja kaatopaikkojen kunnostaminen

Helsingissä otetaan uuteen käyttöön alueita, joiden maaperää joudutaan esirakentamaan ennen uutta käyttöä. Osa esirakentamisesta on pilaantuneen maan kunnostamista. Helsingin entiset kaatopaikat kunnostetaan ympäristönsuojelulain mukaisesti.

Kaupunki varautuu tulevaisuudessa Iso-Huopalahden ja Vuosaaren kaato-

paikkojen kunnostamiseen. Hanasaaren A-voimalaitoksen alueen uuteen käyttöönottamiseen ja kaatopaikkojen jälkihoitoon on lisäksi tehty varaukset. Muiden pilaantuneiksi arvioitujen alueiden kunnostusten määrärahatarpeet arvioidaan vuosittain viidelle seuraavalle vuodelle. Arvio tarkentuu siten aina vuosittain. Merkittävimmät puhdistamiskohteet olivat toimintavuonna entiset satama-alueet eli Kalasataman ja Jätkäsaaren projektialueet.

Vuodenvaihteessa 2012–2013 Helsingissä asui Helsingin kaupungin tietokeskuksen ennakotiedon mukaan 604 000 asukasta. Helsingin väkiluku kasvoi vuoden 2012 aikana noin 8 600 asukkaalla. Vuoden 2011 väestönkasvu oli 6 800 asukasta. Helsingin edellisuotta suurempi väestönkasvu johtui etenkin kotimaisten muuttajien määrästä. Ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi 2 800 henkilöllä ja muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten määrä 5 400 henkilöllä.

Helsingin saama muuttovoitto oli yhteensä noin 6 600 asukasta, kun edellisenä vuonna se oli 5 000. Kotimaasta Helsinki sai 3 100 hengen muuttovoiton, joka oli 1 500 edellisvuotta enemmän. Ulkomainen muuttovoitto, 3 500 henkilöä, oli 100 henkeä suurempi kuin vuonna 2011.

Helsingissä syntyi noin 6 750 lasta, 150 enemmän kuin edellisvuonna. Kuolleiden määrä, 5 000, oli 100 henkilöä suurempi kuin edellisenä vuonna. Siten luonnollinen väestönkasvu eli syntyneiden enemmisyys kuolleisiin nähden oli 1 750 henkilöä.

Päivähoitoikäisten eli 0–6-vuotiaiden määrä kasvoi vuoden 2012 aikana 1 100 lapsella. Heidän määränsä oli vuoden lopussa noin 42 300. Peruskouluikäisten, 7–15-vuotiaiden määrä

kasvoi 330 henkilöllä ja peruskouluikäisiä oli siten 45 250. Ala-asteikäisten, 7–12-vuotiaiden, määrä kasvoi 540:llä ja yläasteikäiset vähenivät 200:lla. Toisen asteen opiskelijoiden ikäluokan eli 16–18-vuotiaiden määrän kasvu pysähtyi kaksi vuotta sitten ja vuoden 2012 aikana määrä väheni noin 440 nuorella.

Työikäisiä eli 19–64-vuotiaita oli 4 000 henkilöä edellisvuotta enemmän. Yli 65-vuotiaiden määrä oli 95 500 eli 3 700 henkilöä edellisvuotta enemmän. Yli 75-vuotiaita oli 670 ja yli 85-vuotiaita 200 enemmän kuin vuoden 2011 lopussa.

Ennakotiedon mukaan kaikkien suurpiirien väkiluku kasvoi vuoden 2012 aikana, eniten Keskiössä suurpiirissä, 2 700 asukkaalla, Eteläisessä 2 400:lla ja Itäisessä 2 000 asukkaalla. Vähiten kasvoivat pienimmät suurpiirit, Östersundom 5 asukkaalla ja Pohjoinen suurpiiri 200 asukkaalla. Peruspiireistä eniten väkilukuaan kasvattivat Vanhakaupunki (1 250), Kampinmalmi (1 050), Myllypuro (850), Kallio (770) ja Vuosaari (730). Väestö väheni viidessä peruspiirissä.

Väki väheni eniten Jakomäessä (–260), Maunulassa (–160) ja Pukimäessä (–120). Peruspiirirajojen muutos kasvatti Reijolan ja vähensi Haagan peruspiirin väestöstä.

Päivähoitoikäisten määrä kasvoi Östersundomia lukuun ottamatta kaikissa suurpiireissä, eniten Keskiössä (340), Eteläisessä (260) ja Itäisessä suurpiirissä (220). Peruskouluikäisten kasvu oli suurinta Eteläisessä suurpiirissä, 220 henkeä, kun taas Koillisessa suurpiirissä koululaisten määrä väheni.

Ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi kuudella prosentilla vuoden 2012 aikana. Ulkomaan kansalaisia oli noin 50 600 eli 8,4 prosenttia väestöstä. Suurimmat ryhmät olivat Viron kansalaiset, 11 000 henkeä, Venäjän kansalaiset (6 200) ja Somalian kansalaiset (3 000). Eniten kasvoi virolaisten määrä, 1 200 henkilöllä.

Suomen- ja ruotsinkielisten määrä kasvoi vuoden 2012 aikana. Suomenkielisten määrä oli vuoden lopussa noin 3 200 ja ruotsinkielisten noin 150 henkeä edellisvuotta suurempi. Ruotsinkielisten määrä oli 35 800.

Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien määrä oli lähes 74 000, noin 12 prosenttia koko väestöstä. Määrä kasvoi 5 300 hengellä vuoden 2012 aikana. Suurimmat kieliryhmät olivat venäjänkieliset, noin 15 000 henkilöä, vironkieliset, 10 000 ja somalinkieliset, 7 200 henkilöä.

Vuoden 2012 aikana vironkielisten määrä kasvoi 1 100 asukkaalla, venäjänkielisten 800:lla ja somalinkielisten määrä 370:lla. Englannin- ja arabiankielisten määrä kasvoi vajaalla 300 asukkaalla. Suurista kieliryhmistä, joita puhuvia oli yli 500 Helsingissä, suhteellisesti eniten, yli 10 prosentilla, kasvoivat nepalin-, viron-, vietnamin- ja tagaloginkielisten määrä. Myös espanjan-, farsin-, portugalin-, kurdin- ja arabiankielisten määrä kasvoi lähes 10 prosentilla.

Pertti Nisonen

Peruskouluikäisten määrä kasvoi 330 henkilöllä. Peruskouluikäisiä oli siten Helsingissä 45 250 vuonna 2012.

Helsingin kaupungin tuloslaskelma

HELSINGIN KAUPUNGIN TULOSLASKELMA

	01.01.–31.12.2012	01.01.–31.12.2011
Toimintatuotot		
Myyntituotot	1 073 784 397,34	1 056 981 862,50
Maksutuotot	189 590 615,07	186 312 587,63
Tuet ja avustukset	105 790 479,55	99 736 561,71
Vuokratuotot	317 293 526,99	295 208 460,08
Muut toimintatuotot	53 770 704,64	54 836 321,11
	1 740 229 723,59	1 693 075 793,03
Valmistus omaan käyttöön	138 654 720,26	159 182 276,94
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 412 911 050,04	-1 352 790 204,46
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-399 421 989,42	-368 190 067,05
Muut henkilösivukulut	-81 601 088,46	-79 233 985,83
Palvelujen ostot	-1 547 148 910,69	-1 508 697 642,95
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-554 339 400,37	-508 414 346,90
Avustukset	-364 722 988,67	-333 030 502,93
Vuokratulut	-165 468 433,79	-162 397 511,66
Muut toimintakulut	-38 413 905,41	-33 711 883,43
	-4 564 027 766,85	-4 346 466 145,21
TOIMINTAKATE	-2 685 143 323,00	-2 494 208 075,24
Verot ja valtionosuudet		
Verotulot	2 759 030 637,65	2 739 984 846,97
Valtionosuudet	297 257 654,00	259 795 032,00
	3 056 288 291,65	2 999 779 878,97
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	60 003 383,42	75 131 414,20
Muut rahoitustuotot	33 413 390,14	20 757 504,33
Korkokulut	-21 867 170,81	-26 822 730,16
Muut rahoituskulut	-3 558 847,23	-314 986,63
	67 990 755,52	68 751 201,74
VUOSIKATE	439 135 724,17	574 323 005,47
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-396 529 228,85	-361 812 081,52
	-396 529 228,85	-361 812 081,52
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	104 195 111,23	42 491 883,24
Satunnaiset kulut	-1 815 533,22	-38 199,85
	102 379 578,01	42 453 683,39
TILIKAUDEN TULOS	144 986 073,33	254 964 607,34
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	8 865 866,30	16 791 783,37
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	3 662 630,72	-6 989 232,67
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-18 653 307,49	15 468 820,12
	-6 124 810,47	25 271 370,82
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ (-)	138 861 262,86	280 235 978,16

Helsingin kaupungin rahoituslaskelma

HELSINGIN KAUPUNGIN RAHOITUSLASKELMA

	2012	2011
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	439 135 724	574 323 005
Satunnaiset erät	102 379 578	42 453 683
Tulorahoituksen korjauserät	-119 291 842	-73 518 193
	422 223 460	543 258 495
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-649 605 490	-682 835 409
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 998 884	8 160 472
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	125 522 400	51 553 519
	-519 084 206	-623 121 418
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-96 860 746	-79 862 923
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-52 129 316	-45 310 867
Antolainasaamisten vähennys	114 793 248	82 834 644
	62 663 932	37 523 777
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	57 437 803	231 652 715
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-134 632 953	-116 591 265
	-77 195 150	115 061 450
Oman pääoman muutokset	0	11 885 473
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-22 052 495	9 543 612
Vaihto-omaisuuden muutos	2 673 874	-20 417 231
Saamisten muutos	-44 862 925	20 068 373
Korottomien velkojen muutos	32 724 511	-7 397 689
	-31 517 035	1 797 065
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-46 048 253	166 267 765
RAHAVAROJEN MUUTOS	-142 908 999	86 404 842
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	667 351 611	810 260 610
Rahavarat 1.1.	810 260 610	723 855 768
	-142 908 999	86 404 842

Talousarvion mukainen tuloslaskelma

TALOUSARVION MUKAINEN TULOSLASKELMA

1 000 euroa	Toteutunut 2011	Talousarvio 2012	Toteutunut 2012	Poikkeama 2012	TA-muutos 2012
Toimintatulot					
Myyntitulot	254 560	246 563	253 273	6 710	0
Maksutulot	190 044	196 697	192 273	-4 424	0
Tuet ja avustukset	100 533	90 948	106 683	15 735	0
Vuokratulot	597 881	604 851	634 268	29 417	0
Muut toimintatulot	33 655	32 682	41 218	8 536	0
	1 176 673	1 171 741	1 227 715	55 974	0
Valmistus omaan käyttöön	149 743	146 349	128 389	-17 960	0
Toimintamenot					
Palkat	-1 167 781	-1 188 573	-1 222 284	-33 711	-38 199
Henkilösivumeno	-392 626	-413 772	-425 111	-11 339	-17 984
Palvelujen ostot	-1 702 259	-1 733 822	-1 730 388	3 434	-30 050
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-162 633	-162 450	-161 268	1 182	-784
Avustukset	-332 955	-326 316	-365 569	-39 253	-37 905
Vuokramenot	-448 215	-458 460	-476 423	-17 963	-5 205
Muut toimintamenot	-12 983	-107 407	-10 653	96 754	22 623
	-4 219 452	-4 390 800	-4 391 696	-896	-107 504
TOIMINTAKATE	-2 893 036	-3 072 710	-3 035 592	37 118	-107 504
Verotulot ja valtionosuudet					
Verotulot	2 739 985	2 754 800	2 759 031	4 231	0
Valtionosuudet	259 795	248 000	297 258	49 258	0
	2 999 780	3 002 800	3 056 289	53 489	0
Rahoitustulot ja -menot					
Korkotulot	83 664	74 445	75 280	835	0
Muut rahoitustulot	82 588	79 216	80 747	1 531	0
Korkomenot	-23 340	-37 239	-19 487	17 752	0
Muut rahoitusmenot	-135	-1 800	-3 441	-1 641	-3 357
	142 777	114 622	133 099	18 477	-3 357
VUOSIKATE	249 521	44 712	153 796	109 084	-110 861
Poistot ja satunnaiset erät					
Suunnitelman mukaiset poistot	-253 703	-251 259	-282 979	-31 720	0
Satunnaiset tulot	42 491	91 115	104 195	13 080	0
Satunnaiset menot	-38	0	-1 816	-1 816	0
	-211 250	-160 144	-180 600	-20 456	0
TILIKAUDEN TULOS	38 271	-115 432	-26 804	88 628	-110 861
Poistoeron muutos	841	0	841	841	0
Rahastojen lisäys	-153	0	-26 083	-26 083	-25 930
Rahastojen vähennys	14 874	14 786	9 147	-5 639	0
	15 562	14 786	-16 095	-30 881	-25 930
TILIKAUDEN YLI- / ALIJÄÄMÄ (-)	53 833	-100 646	-42 899	57 747	-136 791

Talousarvion mukainen rahoituslaskelma

TALOUSARVION MUKAINEN RAHOITUSLASKELMA

1 000 euroa	Talousarvio	Toteutunut	Poikkeama
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoitus			
Vuosikate	44 712	153 796	109 084
Satunnaiset erät	91 115	102 379	11 264
Tulorahoituksen korjauserät	-106 469	-118 229	-11 760
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-418 825	-482 698	-63 873
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 115	4 473	1 358
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	88 000	124 927	36 927
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-298 352	-215 352	83 000
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäys	-20 554	-38 677	-18 123
Antolainasaamisten vähennys	28 132	27 835	-297
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	300 000	7 438	-292 562
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-114 840	-114 788	52
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta	0	200 000	200 000
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	192 738	81 808	-110 930
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN	-105 614	-133 544	-27 930

HELSINGIN KAUPUNGIN TASE

VASTAAVAA	31.12.2012	31.12.2011
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	33 501 788,19	37 723 496,89
Muut pitkävaikutteiset menot	260 920 628,91	277 084 435,54
Ennakkomaksut	64 916,67	44 280,29
	294 487 333,77	314 852 212,72
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 981 565 811,11	2 860 240 705,22
Rakennukset	1 676 369 934,55	1 628 735 206,01
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 036 061 353,92	1 993 571 907,75
Koneet ja kalusto	193 621 025,35	204 087 483,50
Muut aineelliset hyödykkeet	10 682 389,69	10 182 699,12
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	263 788 689,16	238 658 430,67
	7 162 089 203,78	6 935 476 432,27
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	1 203 359 151,44	1 187 000 183,26
Joukkovelkakirjalainasaamiset	45 895 060,00	137 546 170,00
Muut lainasaamiset	1 524 805 509,09	1 495 818 330,90
Muut saamiset	756 556,03	756 556,03
	2 774 816 276,56	2 821 121 240,19
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	315 763 896,44	327 846 568,45
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	4 213 343,08	4 211 022,98
Muut toimeksiantojen varat	406 665 595,58	338 686 581,23
	726 642 835,10	670 744 172,66
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	89 832 253,75	88 809 208,54
Keskeneräiset tuotteet	3 320 638,58	7 017 557,62
	93 152 892,33	95 826 766,16
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	79 555,25	62 229,53
Muut saamiset	2 707 232,09	4 238 422,72
	2 786 787,34	4 300 652,25
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	147 463 699,15	125 086 498,46
Lainasaamiset	1 993 766,81	1 242 213,01
Muut saamiset	62 147 314,14	40 232 819,47
Siirtosaamiset	114 581 492,91	113 247 952,41
	326 186 273,01	279 809 483,35
Saamiset yhteensä	328 973 060,35	284 110 135,60
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitus rahamarkkinainstrumentteihin	512 807 886,21	718 959 553,72
	512 807 886,21	718 959 553,72
Rahat ja pankkisaamiset	154 543 725,36	91 301 056,68
VASTAAVAA YHTEENSÄ	12 047 513 213,46	11 932 391 570,00

Helsingin kaupungin tase

HELSINGIN KAUPUNGIN TASE

VASTATTAVAA	31.12.2012	31.12.2011
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 972 406 573,75	2 972 406 573,75
Arvonkorotusrahasto	1 821 790 542,58	1 825 118 596,58
Muut omat rahastot	511 432 480,53	482 779 173,04
Muu oma pääoma	729 030 699,71	729 030 699,71
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä (-)	2 585 233 668,79	2 314 997 690,63
Tilikauden ylijäämä/alijäämä (-)	138 861 262,86	280 235 978,16
	8 758 755 228,22	8 604 568 711,87
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	311 770 696,29	320 636 562,59
Vapaaehtoiset varaukset	106 857 205,82	110 519 836,54
	418 627 902,11	431 156 399,13
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	203 058 044,00	218 906 987,00
Muut pakolliset varaukset	8 470 155,55	8 533 116,91
	211 528 199,55	227 440 103,91
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	316 405 391,50	328 066 948,68
Lahjoitusrahastojen pääomat	4 213 343,08	4 211 022,98
Muut toimeksiantojen pääomat	373 314 429,60	327 809 025,14
	693 933 164,18	660 086 996,80
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	100 000 000,00	100 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	988 128 452,47	1 051 214 560,36
Saadut ennakot	1 270 000,00	2 070 000,00
Liittymismaksut ja muut velat	34 754 908,55	7 410 128,08
	1 124 153 361,02	1 160 694 688,44
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	113 086 107,89	134 632 952,71
Saadut ennakot	21 626 164,73	22 550 416,58
Ostovelat	185 292 873,28	190 146 433,21
Liittymismaksut ja muut velat	108 051 521,28	80 776 643,10
Siirtovelat	412 458 691,20	420 338 224,25
	840 515 358,38	848 444 669,85
Vieras pääoma yhteensä	1 964 668 719,40	2 009 139 358,29
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	12 047 513 213,46	11 932 391 570,00

Helsingin kaupunkikonserniin kuuluvat ne yhtiöt, säätiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt, joissa kaupungilla on määräysvaltaa.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki 90 tytäryhtiötä ja 11 tytärsäätiötä. Konsernitilinpäätökseen sisältyy yhdisteltyjen tytäryhteisöjen kautta myös 30 alikonserniyhteisöä. Tilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuusi kuntayhtymää, joissa kaupunki on jäsenenä. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty molemmat yhteisyhteisöt sekä kaikki 60 osakkuusyhteisöä. Yksityiskohtainen luettelo konsernitilinpäätökseen yhdistellyistä yhteisöistä on konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa.

Konsernia koskevat olennaiset tapahtumat

Helsingin kaupungin noin 43 000 arvavuokra-asuntoa siirtyi 1.1.2012 lukien kaupungin kokonaan omistamaan Helsingin kaupungin asunnot Oy:n omistukseen, kun asunnot aiemmin omistaneet 21 erillistä kiinteistöyhtiötä sulautuivat yhtiöön.

Jätkäsaaren pysäköinti Oy perustettiin Jätkäsaaren uuden asuin- ja toimitila-alueen yhteispysäköinnin ja alueellisten yhteisväestönsuojien rakennuttamista, omistamista, hallinnointia ja ylläpitoa varten. Kaupunki omistaa yhtiön koko osakekannan.

Helsingin kaupunki luopui yhdessä Espoon ja Vantaan kaupunkien kanssa omistuksestaan Spinno-Seed Oy:ssä. Helsingin omistusosuus yhtiöstä oli 37,1 prosenttia. Kaupungin tytäryhteisö Kiinteistö Oy Sepeteuksentie 35:n osakkeet myytiin. Helsingin määräysvallassa ollut Helsinki-instituution säätiö lakkautettiin.

Helsingin kaupungin kokonaan omistama Villafonti Oy sulautui kaupungin kokonaan omistamaan Asunto Oy Villamonteen 31.12.2012. Järjestelyn yhteydessä Asunto Oy Villamonte muuttui keskinäiseksi kiinteistöyhtiök-

si ja sen nimi on järjestelyn toteuduttua Keskinäinen Kiinteistöosakeyhtiö Villamonte.

Helsingin kaupungin tytäryhteisö Kiinteistö-oy Ruskeapuisto jakautui osittaisjakautumisella, jonka jälkeen kaupunki ei enää omista Kiinteistö-oy Ruskeapuiston osakkeita. Jakautumisessa syntyi uusi yhtiö Kiinteistö Oy Ruskeasuon Asunnot, joka on kaupungin kokonaan omistama.

Harmaan talouden torjunta

Kaupunginvaltuuston päätöksellä 12.10.2011 talous- ja suunnittelukeskuksen johtosääntöä täydennettiin niin, että virasto vastaa konsernitasoisesta harmaan talouden seurannasta ja torjunnasta.

Kaupunginhallitus hyväksyi 19.12.2011 harmaan talouden torjuntaa hankintojen yhteydessä koskevan toimintaohjeen. Ohjeessa on yksityiskohtaisesti ohjeistettu menettelytavat, joilla hankintojen yhteydessä pyritään torjumaan harmaata taloutta.

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä 12.10.2011 hyväksyä, että tehostaakseen harmaan talouden torjuntaa kaupunki liittyy tilaajavastuulain edellyttämien tietojen selvittämiseksi Tilaajavastuu.fi-palvelun käyttäjäksi. Palvelun käyttö jalkautettiin kaupunkikonserniin vuoden 2012 aikana.

Helsingin kaupunki

Virastot (29)

Liikelaitokset (6)

Konserniyhteisöt

Tytäryhtiöt (90)

Tytärsäätiöt (11)

Osakkuusyhteisöt (60)

Yhteisyhteisöt (2)

Kuntayhtymät (6)

Verohallinnon ilmoittamien verolajikohtaisten häiriölajien ristiinajotaulukoiden pohjalta talous- ja suunnittelukeskus laatii neljä kertaa vuodessa harmaan talouden seurantaraportin kaupunginhallitukselle.

Pertti Nisonen

Tytäryhteisöpäivä järjestettiin jo viidettätoista kertaa 27.11.2012.

Asiakkaat: kaupunkilaiset, yritykset, yhteisöt ja vierailijat

Palvelut

HELSINGIN KAUPUNKIKONSERNI

Seudulliset yhteisöt

Helsingin ja Uudenmaan
sairaanhoidopiiri (HUS)

Helsingin seudun ympäristö-
palvelut -kuntayhtymä (HSY)
1.1.2010 lähtien

Helsingin seudun liikenne
-kuntayhtymä (HSL)
1.1.2010 lähtien

Uudenmaan liitto

Oma palvelutuotanto

Virastot

Liikelaitokset

Tytär-yhteisöt

Palvelutoiminnan
tukiyhteisöt

Kilpailutilanteessa
toimivat palveluyhteisöt

Alueen elinvoimaisuutta
tukevat yhteisöt

Vapaassa kilpailutilanteessa
toimivat yhteisöt

Hankinnat, sopimukset,
palvelusetelit, avustukset

Palvelutuotannon
kumppanit

HELSINGIN KAUPUNGIN KONSERNITULOSLASKELMA

1 000 euroa	01.01.–31.12.2012	01.01.–31.12.2011
Toimintatuotot	2 951 694	2 891 944
Toimintakulut	-5 254 694	-5 010 854
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta / tappiosta (-)	8 031	9 666
TOIMINTAKATE	-2 294 969	-2 109 244
Verotulot	2 759 031	2 739 985
Valtionosuudet	297 258	259 795
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	28 437	39 969
Muut rahoitustuotot	14 322	11 839
Korkokulut	-112 541	-105 256
Muut rahoituskulut	-6 261	-14 014
	-76 043	-67 462
VUOSIKATE	685 277	823 074
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-621 517	-553 262
Tilikauden yli- ja alipariarvot	445	348
Arvonalentumiset	0	-6
	-621 072	-552 920
Satunnaiset erät	90 098	40 202
TILIKAUDEN TULOS	154 303	310 356
Tilinpäätössiirrot	-17 518	-26 670
Vähemmistöosuudet	1 520	861
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ (-)	138 305	284 547
Konsernituloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	56,2	57,7
Vuosikate/Poistot, %	110,3	148,9
Vuosikate, euroa/asukas	1 133	1 381
Asukasmäärä	604 833	596 081

Helsingin kaupungin konsernirahoituslaskelma

HELSINGIN KAUPUNGIN KONSERNIRAHOITUSLASKELMA

1 000 euroa	2012	2011
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	685 277	823 074
Satunnaiset erät	90 098	40 202
Tulorahoituksen korjauserät	-103 864	-71 065
	671 511	792 211
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-1 167 507	-1 090 567
Rahoitusosuudet investointimenoihin	10 478	10 028
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	235 775	144 326
	-921 254	-936 213
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-249 743	-144 002
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-7 480	-13 758
Antolainasaamisten vähennykset	106 795	90 172
	99 315	76 414
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	263 752	441 465
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-284 530	-271 309
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 717	-41 572
	-26 495	128 584
Oman pääoman muutokset	7 316	7 648
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-15 573	-13 996
Vaihto-omaisuuden muutos	4 980	-22 767
Saamisten muutos	-15 423	-32 492
Korottomien velkojen muutos	50 012	71 845
	23 996	2 590
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	104 132	215 236
RAHAVAROJEN MUUTOS	-145 611	71 234
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	897 251	1 042 862
Rahavarat 1.1.	1 042 862	971 628
	-145 611	71 234
Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut		
Investointien tulorahoitus, %	59,2	76,2
Pääomamenojen tulorahoitus, %	51,1	64,5
Lainanhoitokate	2,0	2,5
Kassan riittävyys (pv)	48	59

HELSINGIN KAUPUNGIN KONSERNITASE

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	45 706	50 052
Muut pitkävaikutteiset menot	298 562	313 924
Ennakkomaksut	5 290	2 390
	349 558	366 366
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	3 046 835	2 913 844
Rakennukset	4 960 902	4 894 556
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 814 042	2 731 651
Koneet ja kalusto	626 008	614 835
Muut aineelliset hyödykkeet	19 913	29 589
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	596 741	468 169
	12 064 441	11 652 644
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	169 445	173 217
Muut osakkeet ja osuudet	408 944	406 635
Joukkovelkakirjalainasaamiset	45 895	137 546
Muut lainasaamiset	480 249	485 554
Muut saamiset	3 240	4 275
	1 107 773	1 207 227
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	418 024	369 116
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	105 333	110 313
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	21 833	19 168
Lyhytaikaiset saamiset	431 681	419 403
	453 514	438 571
Rahoitusarvopaperit	529 554	740 278
Rahat ja pankkisaamiset	367 697	302 583
VASTAAVAA YHTEENSÄ	15 395 894	15 187 098

HELSINGIN KAUPUNGIN KONSERNITASE

1 000 euroa	31.12.2012	31.12.2011
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 972 407	2 972 407
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat	5 815	5 815
Arvonkorotusrahasto	1 828 119	1 831 447
Muut omat rahastot	735 497	698 869
Muu oma pääoma	734 185	734 186
Edellisten tilikausien ylijäämä / alijäämä (-)	2 028 685	1 747 585
Tilikauden ylijäämä / alijäämä (-)	138 305	284 547
	8 443 013	8 274 856
VÄHEMMISTÖOSUDET	58 177	59 124
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	507 849	495 900
Vapaaehtoiset varaukset	182 627	196 560
	690 476	692 460
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	204 969	220 891
Muut pakolliset varaukset	37 092	36 526
	242 061	257 417
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	696 671	663 336
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	3 902 442	3 898 415
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	97 954	72 925
	4 000 396	3 971 340
Lyhytaikainen		
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	274 116	301 754
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	990 984	966 811
	1 265 100	1 268 565
Vieras pääoma yhteensä	5 265 496	5 239 905
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	15 395 894	15 187 098
Konsernitaseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	59,7	59,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	86,7	87,9
Kertynyt ylijäämä, euroa	2 166 990	2 032 132
Kertynyt ylijäämä, euroa/asukas	3 583	3 409
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 euroa	4 176 558	4 200 169
Konsernin lainakanta, euroa/asukas	6 905	7 046
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 euroa	526 114	623 100
Konsernin lainasaamiset, euroa/asukas	870	1 045

UUODEN 2012 TILINPÄÄTÖKSEN TUNNUSLUVUT

TILINPÄÄTÖKSEN TUNNUSLUVUT	Konserni		Kaupunki	
	2012	2011	2012	2011
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toimintatuotot toimintakuluista, %	56,2	57,7	39,3	40,4
Vuosikate, milj. euroa	685,3	823,1	439,1	574,3
Vuosikate, % poistoista	110,3	148,9	110,7	158,7
Vuosikate, euroa / asukas	1 133	1 381	726	963
Vuosikate ilman liikelaitoksia, milj. euroa	..	..	153,8	249,5
Vuosikate ilman liikelaitoksia, % poistoista	..	..	85,2	98,4
Vuosikate ilman liikelaitoksia, euroa / asukas	..	..	254	419
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Investointien tulorahoitus, %	59,2	76,2	68,1	85,1
Investointien tulorahoitus, % ilman liikelaitoksia	..	..	32,2	51,0
Pääomamenojen tulorahoitus, %	51,1	64,5	61,3	76,2
Lainanhoitokate	2,0	2,5	3,42	4,2
Kassan riittävyys, päivää	48	59	46	58
TASEEN TUNNUSLUVUT				
Omavaraisuusaste, %	59,7	59,4	76,3	75,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	86,7	87,9	40,5	42,3
Lainakanta 31.12., milj. euroa	4 177	4 200	1 201	1 286
Lainat, euroa / asukas	6 905	7 046	1 986	2 157
Lainasaamiset 31.12., milj. euroa	526	623	1 571	1 633
Konsernin lainasaamiset 31.12., euroa / asukas	870	1 045	..	..
Asukasmäärä 31.12.	604 833	596 081	604 833	596 081

TUNNUSLUKIJEN LASKENTAKAAVAT

Toimintatuotot/toimintakulut = $100 \times \text{toimintatuotot} / \text{toimintakulut} - \text{valmistus omaan käyttöön}$.

Omavaraisuus-% = $100 \times (\text{oma pääoma} + \text{poistoero} + \text{vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot})$.

Vuosikate / poistot, % = $100 \times \text{vuosikate} / \text{poistot}$.

Rahoitusvarallisuus, euroa / asukas =
(saamiset + rahoitusarvopaperit + rahat ja pankkisaamiset - vieras pääoma + saadut ennakot) / asukasmäärä, 31.12.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $(\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / (\text{toimintatuotot} + \text{verotuotot} + \text{valtionosuudet})$.

Lainakanta 31.12. (milj. euroa) = vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat).

Lainanhoitokate = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$.

Investointien tulorahoitus, % = $100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.

Lainasaamiset 31.12. = sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset.

Helsingin kaupunki

Talous- ja suunnittelukeskus
Pohjoisesplanadi 11–13
00170 Helsinki
PL 20
00099 Helsingin kaupunki
Puhelinvaihte (09) 310 2505
www.hel.fi/taske